

Milníky moderních dějin

Úvod: Čas dějin a idea pokroku
(milníky, dějiny, pokrok)

Milníky

Patník nebo sloup u silnice označující vzdálenost od výchozího místa v mílích.

Metaforicky také **významná a přelomová událost** čili **mezník** (původně kámen rozhraničující dva pozemky), někdy také počátek nové epochy

Jaké události dějin lze považovat za historické milníky?

- Vlevo: milník u Petrohradu, který stával na bývalé císařské silnici z Prahy do Karlových Varů.
- Vpravo: milník u Kubšovky na bývalé císařské silnici z Prahy do Vídně, mezi Českým Brodem a Kolínem, snad poslední milník dochovaný z této zaniklé silnice.

Reinhard Koselleck

(1923-2006)

německý historik

Dějiny pojmů (*Begriffsgeschichte*)

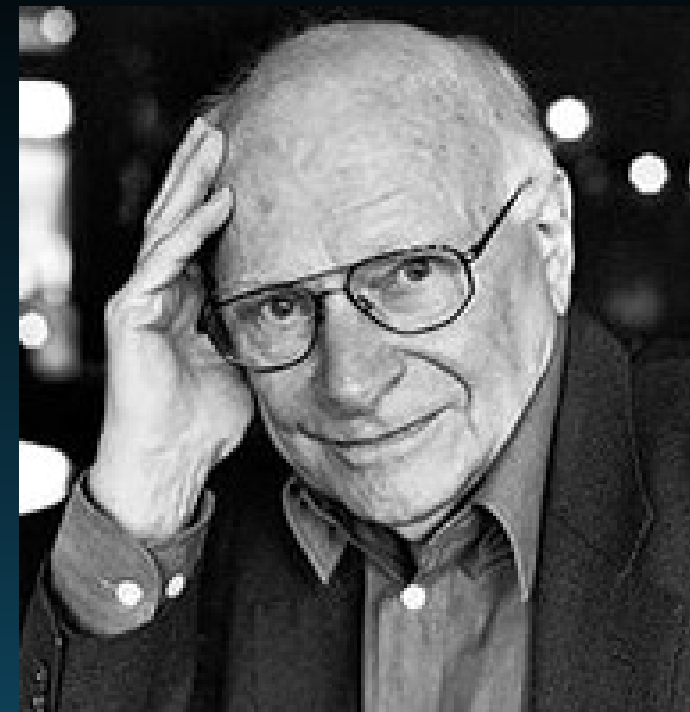
Geschichtliche Grundbegriffe. Historisches Lexikon zur politisch-sozialen Sprache in Deutschland. 8 svazků (1972-1997)

Objev dějin jako jednotného procesu vývoje lidské společnosti v čase.

Příběhy nebo příběh, historiky nebo historie?

Historie jednotlivých celků

nebo univerzální historie – Historie/ Dějin?

Otázka periodizace dějin

Starověk a středověk
střídání čtyř říší
dějiny spásy

starověk – středověk – novověk

Flavius Biondo (1392-1463)

Christoph (Keller) Cellarius (1638-1707)

„osová epocha“ (*Achsenzeit*) Karl Jasperse (1949)

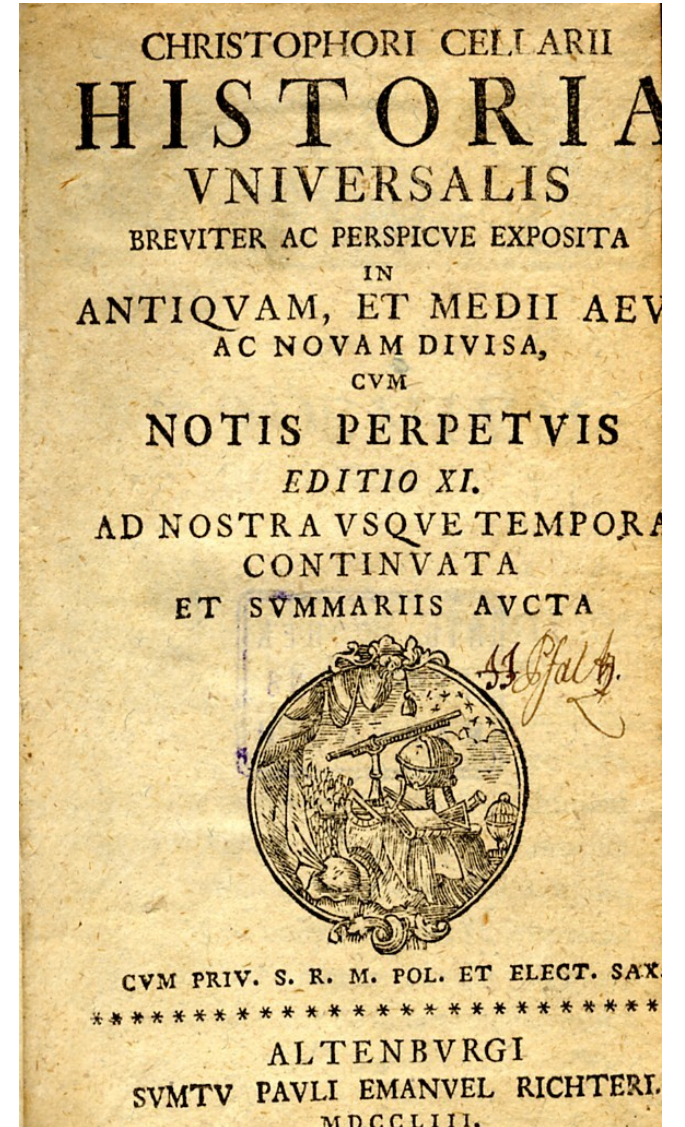
800 – 300 př. K. objevení duchovního základu lidstva
kritika: Jaspersův moderní mýtus (Jan Assmann)

„sedlová epocha“ (*Sattelzeit*) R. Kosellecka

1750-1850 radikální transformace politických pojmů

Eric Hobsbawm „dlouhé 19. století“ a „krátké 20. století“

předmoderní / moderní
agrární společnost / průmyslová společnost

Fernand Braudel (1902-1985)

francouzský historik

patřící k významné historiografické škole *Annales*

Středomoří a středomořský svět v epoše Filipa II. (La Méditerranée et le monde méditerranéen a l'époque de Phillippe II) (1949, přepr. 1966)

La longue durée (1958)

Čas dějin nemá jen jediný rytmus, ale lze rozlišit krátké, střední a dlouhé trvání.

Idea pokroku

Idea pokroku znamená, že civilizace pohybovala, pohybuje a bude kontinuálně pohybovat v požadovaném směru. Kritériem požadovaného směru je „narůstající štěstí“.

J. B. Bury (1920)

Pokrok je vyjádření inherentní tendence v přírodě nebo v člověku projít pravidelnou posloupností vývojových fází v minulosti, přítomnosti a budoucnosti, přičemž pozdější fáze bytí jsou – až snad na občasné retardace či malé regrese – lepší než fáze dřívější.

A. O. Lovejoy (1935)

Osvícenství

Nicolas de Condorset (1743-1794)

Esquisse d'un tableau historique des progrès de l'esprit humain
(*Historický náčrt pokroku lidského ducha*) (1795)

Obrázek by dreamstime.com

August Comte (1798-1857)

Matematik a sociolog, jeden ze zakladatelů sociologie

Kurz pozitivní filozofie (1830-1842)

„Zákon tří stádií“ vývoje lidské společnosti

1. teologický (náboženský) stupeň
2. metafyzický (abstraktní) stupeň
3. pozitivní (vědecký) stupeň

2001: Vesmírná odysea (1968)

Idea pokroku v nadsázce science fiction.
(Dokument 1)

Dějiny (kultura, věda a technika) jsou tu
chápany jako součást evolučního vývoje
života na cestě k dokonalosti.

Nejde jen o nadsázku.

*„...je třeba mít na paměti, že Vesmírná
odysea byla napsána v době, která se
nyní nachází za jedním z Velkých
mezníků v lidských dějinách; jsme od ní
jednou provždy odděleni okamžikem,
kdy Neil Armstrong stanul na Měsíci. (...)
Nyní se historie a fikce neoddělitelně
propletly.“*

A C. Clark v roce 1982

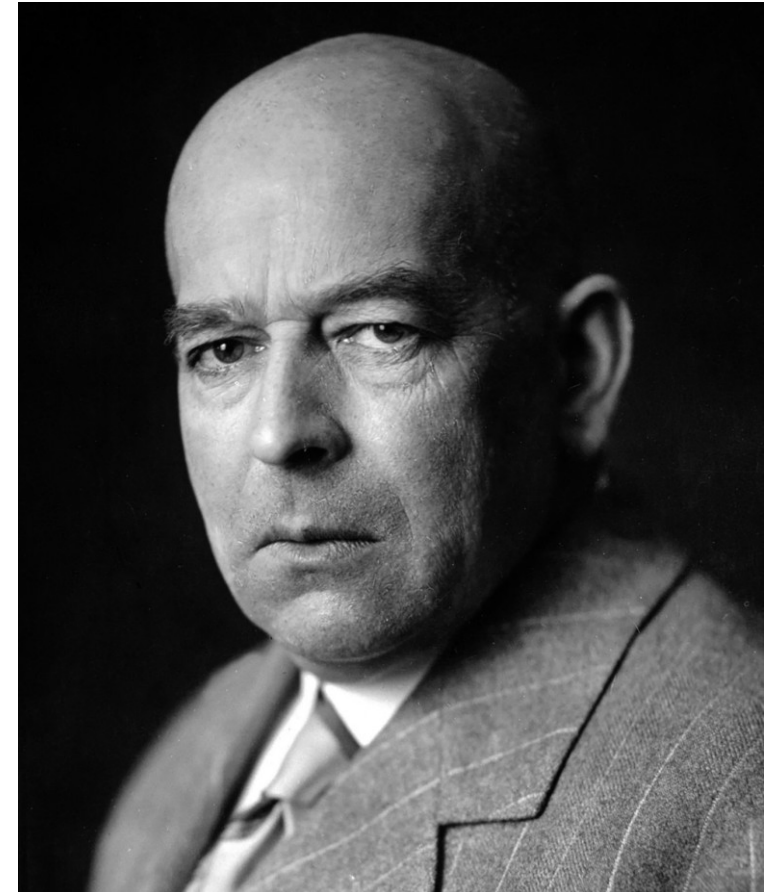
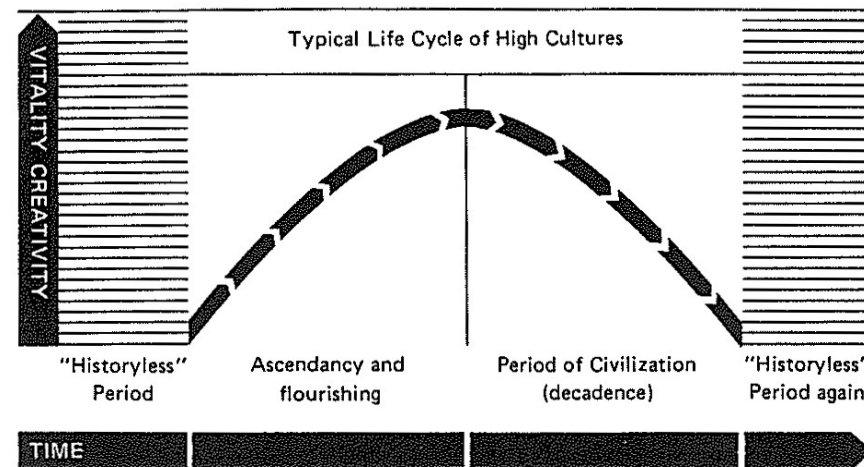
Kulturní pesimismus a kritika pokroku

Oswald Spengler (1880-1936)
německý konzervativní intelektuál

Untergang des Abendlandes (1918, 1921)

Zánik Západu (česky 2011)

Dějiny lidstva jako celku neexistují, je jen život a smrt lidských kultur.
Západ čeká v následujících stoletích závěrečná životní etapa života kultur – fáze civilizace a pak nastane postupný zánik.

Témata a literatura

- a) hospodářsko-sociální proměna raně novověké stavovské a venkovské společnosti v průmyslovou a městskou společnost
- b) zrození a vývoj moderního státu mezi národním státem a impériem
- c) proměna války a míru, význam revoluce
- d) sekularizace myšlení a proměně kulturních vzorců

BAYLY, Christopher A., *Zrod moderního světa 1780-1914. Globální spojitosti a srovnání*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2020.

DINER, Dan, *Porozumět dvacátému století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010.

KERSHAW, Ian, *Do pekel a zpět. Evropa 1914-1949*. Praha: Argo, 2017.

OSTERHAMMEL, Jürgen, *The transformation of the world. A global history of the nineteenth century*. Princeton: Princeton University Press, 2014.